

ӘОЖ: 667:668.423

Смайлова У.У, Нуржасарова М.А., Нарibaева Ә.К.

Қазақ ұлттық дәстүрлі киімдерін негіздей джинсалы матадан заманауи үлгідегі бұйымдарды өңделуінің үйлесімділігін анализдеу¹

(Алматы Технологиялық Университеті, Алматы, Қазақстан)

Мақалада негізінен ұсынылып отырған Қазақ ұлттық киімінің кешені басқа түркі тектес елдерінің киімдерімен біркелкі этникалық және мәдени тұрғысында белсенді қатынаста болғандығын зерттемесі. Қола дәуірінде қалыптасып қойған қазақ ұлттық киімінің базалық пішінінің түпнұсқасын кейінірек жетілдірді (сақтар костюмінде, кейін ортағасырдағы түркі тектес және түрік мемлекеттері. Осы айтылғандарды зерттей келе заманауи тұрғыда бұйымда өолданылу тәсілдері мен ерекшеліктерін көрсету.

Түйін сөздер: заманауи бұйымдар, көркемдік, конструктивтік шешімдері.

Қазақ ұлттық киімінің пішінделу этаптарын XV ғасыр ортасы– XVI ғ., XVII ғ. – XIX ғ басы., XIX ғ. – XX ғ. басы[1].

Қазақ ұлттық киімінің мәдени-тарихи қалыптасуының алғышарттарының бастауы ұшмыңжылдық бойы Орта Азияны мекендеген елдің терең түбінде жатыр. Киімнің қарапайым түрі біздің дәуірімізге дейінгі екімыңжылдықта қалыптаса бастады, кейін көпғасырлы даму арқасында пішу және технология тұрғысында да, біршама өзгерістер енгізілді. Біз қазақ ұлттық киімінің даму тарихын 3 негізгі этапқа бөлуді қажет деп санадық [2].

XV ғасыр ортасы– XVI ғ. Ортаазиялық аймақтағы туыстық ұлттардың аналогтарының максималды ұқсастығы, туника тектес пішу, пішу барысында қалдықсыз пішілуі, бөлшектеудің төменгі сатысы, көпқабаттылық, киімнің пішіні мен түрінің айқын ерекшеліктерінің таралуымен сипатталады. Бұл ерекшеліктер кейінде базалық композицияның негізгі тәсілдері болып қала берді. Қазақ ұлттық киімі Еуропалық саяхатшылар, зерттеушілердің анықтауынша XVII –XVIII ғғ. қалыптасқан. Келесі екімыңжылдықта киімнің негізгі пішінінің дамуы жалғасын тапты. Пішу, құрылымы және әрлеу әдістері, пішуді күрделілендіру заңды түрде айқындалды.

Қазақ ұлттық костюмінің қазіргі киім дизайны тәжірибесіндегі өзектілігі, дәстүрдің қолданылуымен айқындалады, сонымен қатар осы тақырыптың алдағы уақыттағы даму үдерістері айқындалып отыр.

Қазақ ұлттық костюмінің шығармашылық құрылымы мен оның қазіргі киім дизайнерлерінің салыстырмалы анализі бізге төмендегідей қорытынды жасауға әкелді: - Қазақ ұлттық костюмі ұлттың тарихи тәжірибесі мен оның дүниетанымдары болып табылады[4].

Қазақ ұлттық костюмі қазіргі киім жиынтығының құралыуының ең бай қайнар көзі болып табылады. Көркем жобалау негізіне дәстүрлі костюмнің стильдік мінездемесінің толық кешені тиесілі мүмкін. Қазіргі дизайнның дамуының ең көкейкестігі образдық құрамдаста көрсетіледі. Киімнің дизайнының негізін қалаушылар тұжырымдамасының өзгерісі методологиялық аппарат түсіндіреді: вариативті және комбинаториялық әдістері деконструкция, терістеу, трансформация және кинематикамен толықтырылады. Қазақ ұлттық костюмі қазіргі киім жиынтығының құралыуының ең бай шығармашылық қайнар көзі болып табылады.

Қазақ ұлттық костюмінің негізгі рухани-эстетикалық, тарихи-мәдени қалыптастыру кешені болып табылады.

Ұлттық костюмнің көркемдік-композициялық құрылымдық сараптамасы жасалып, заманауи киім дизайны тәжірибесінде қолданылатын стилистикалық ерекшеліктері анықталды. Қазақ ұлттық киімінің классификациясына анықтамалар енгізілді[5].

Қазақстандық киім дизайнында қазақ ұлттық костюмнің дәстүрлі көркемдік-бейнесі белсенді қолданылып, заманауи дизайн дамуы тұрғысынан стильдердің араласуы және жобалау процесінде түрлі әдісте қолданылған.

Ұлттық нақыштағы элементтермен заманауи джинсалы матаны қолдану арқылы бұйымды дайындадық. Джинсалы матамен тігілген пальто құрылымы тарихи ұлттық киім элементтерімен және түстік шешімімен, конструкциялық құрылым ұқсастықтарымен зерттеле дайындалды.

¹Исследование выполнено при финансовой поддержке по проекту Министерства образования и науки Российской Федерации

Төменгі кестеде көрсетілгендей ұлттық киімдердің композициялық және конструктивтік шешімдерін жүйелеу, заманауи бұйымдарда негізгі элементтерінің көрсеткіштерін енгізу

Кесте 1 – Ұлттық элементтермен композициялық және конструктивтік заманауи бұйымдардың жіктелу ерекшеліктері

	Бұйым түрлері	Ұлттық киімдердің негізгі құрылыстары	Заманауи бұйым түрлері
1.	 <p>Шапан. Павлодар обл. 1855 ж. Жібек, таспа, тігіс. Жалпы ұз. 145 см</p>		
2.	 <p>Бешпент. Орталық Қазақстан. XI ғ. Барқыт, сәтен, зертаспа, ширатпа зер, кесте. Жалпы ұз. 105 см</p>		
3.	 <p>Шапан. XX ғ. басы Жібек, сәтен, парша, тігіс. Жалпы ұз. 104 см</p>		

Қорыта келгенде, Ұлттық костюмнің көркемдік-композициялық құрылымдық сараптамасы жасалып, заманауи киім дизайны тәжірибесінде қолданылатын стилистикалық ерекшеліктері анықталды. Қазақ ұлттық киімінің классификациясына анықтамалар енгізілді.

Қазақстандық киім дизайнында қазақ ұлттық костюмнің дәстүрлі көркемдік-бейнесі белсенді қолданылып, заманауи дизайн дамуы тұрғысынан стильдердің араласуы және жобалау процесінде түрлі әдісте қолданылған.

Ұлттық нақыштағы элементтермен заманауи джинсалы матаны қолдану арқылы бұйымды дайындаған. Джинсалы матаның қолдануымен тігілген пальто құрылысы тарихи ұлттық киім элементтерімен және түстік шешімімен, конструкциялық құрылым ұқсастықтарымен зерттеле дайындалды.

Әдебиетер

- 1 Захарова И.В., Лобачева Н.П., Люшкевич Ф.Д. Традиционная одежда народов Средней Азии и Казахстана. – М.: Наука, 1989. – 255 с.
- 2 Есова С. Казахский народный костюм. – Алма-Ата.: Казгослитиздат, 1958. – 68 с.
- 3 Джанибеков У.Д. Казахский костюм. – Алматы.: Онер, 1996. – 189 с.

References

- 1 Zaharova I.V., Lovacheva N.P., Lyuchkevich F.D. Tradicionnaya odejda narodov Srednei Azii I kazaxтана. – М.: Nauka, 1989. – 255 s.
- 2 Esova S. Kazaxskii narodnyi kostyum. – Alma Ata.: Kazgoslisizdat, 1958. – 68 s.
- 3 Djanibekov E.D. Kazaxskii kostyum. – Almaty.: oner, 1996. – 189 s.

Смайлова У.У., Нуржасарова М.А., Нарibaева Э.К.

Разработка современной одежды из джинсовой ткани на основе анализа казахского традиционного костюма

Исследуя декоративно-композиционные решения национального костюма определены стилистические особенности, применяемые в дизайн-практике современной одежды. Внедрены определения в классификацию Казахской национальной одежды.

Ключевые слова: современная одежда, декоративность, конструктивные решения.

Smailova U.U., Nurzhasarova M.A., Naribayeva E.K.

Development of modern denim clothing on basis of analysis of Kazakh traditional suit

Investigating the decoratively-composition decisions of national suit the stylistic features applied in design-practice of modern clothing are certain. Determinations are inculcated in classification of the Kazakh national clothing.

Keywords: modern clothing, decorativeness, structural decisions.

Редакцияға 19.05.2016 қабылданды